

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE JAANUAR 2024

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
26.01.2024	1-22-454/58	<p>Kohus ei saa parandada enda otsuse kirjaviga, kui see tooks kaasa otsuse sisulise muutmise. Katseaja algust arvestatakse kohtuotsusest, millega süüdistatav vabastatakse konkreetses kriminaalasjas karistuse kandmisest esimest korda</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kogu koos seis selgitas määruses, et kohtul ei ole menetlusõiguslikku alust muuta enda jõustunud kohtuotsuses märgitud katseaja alguskuupäeva aasta võrra hilisemaks isegi olukorras, kus katseaja otsusesse märkimisel tehti trükiviga.</p> <p>Samas määruses märkis kolleegium, et see, kui kõrgema astme kohus muudab madalama astme kohtu määratud karistusest vabastamise tingimusi või katseaja kestust, ei anna talle KarS § 78 p 1 järgi alust muuta katseaja algust.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
26.01.2024	1-22-8046/56	<p>Katseajal toime pandud kuriteo eest mõistetud karistusele saab liita aegunud kohtuotsusega mõistetud karistuse ärakandmata osa vaid siis, kui see aegunud kohtuotsus jõustus 1. jaanuaril 2015 või hiljem</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas otsuses, et KarS § 5 lg 3 ei luba kohaldada KarS § 82 lg-t 2¹ tagasiulatavalt sellise kohtuotsuse puhul, mis jõustus enne 1. jaanuari 2015. Teisisõnu ei takista otsuse täitmise aegumine sellega mõistetud karistuse ärakandmata osa liitmist uue kuriteo eest mõistetavale karistusele KarS § 65 lg 2 alusel üksnes juhul, kui see otsus on tehtud 1. jaanuaril 2015 või hiljem.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
29.01.2024	1-20-3487/398	<p>RahaPTS § 4 lg 1 tõlgendamine ning nõukogu liikme vastutus rahapesu tegevusetusega toimepanemise eest</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi otsuse kriminaalasjas nr 1-20-3487, milles isikuid süüdistati KarS § 394 lg 2 p-de 1 ja 3 järgi rahapesus (makseasutuse kaudu).</p> <p>Süüdistusega hõlmatud ajavahemik oli jaanuarist juunini 2018. Kolleegium leidis, et sel ajal kehtinud RahaPTS § 4 lg 1 redaktsioonis kasutatud sõnastus <i>kui on teada</i> osutab isiku kindlale teadmisele raha kuritegelikust päritolust (KarS § 16 lg 3). Lisaks eeldab RahaPTS</p>

		<p>§ 4 lg 1 p 1, et teo toimepanija tegutseb eesmärgiga (KarS § 16 lg 2) varjata vara ebaseaduslikku päritolu või abistada kuritegelikus tegevuses osalenud isikut. Mõlemad koosseisu tunnused tuleb kohtul tuvastada.</p> <p>Kolleegium märkis ühtlasi, et makseasutustelt eeldatakse rangemate nõuete ja hoolsusmeetmete järgimist. Kui valitud ärimudeliga kaasneb suurem rahapesu risk, siis on alust käsitada sellist äriühingut ohuallikana. Juhatusel ning juhatuse tegevuse üle järelevalvet teostaval nõukogul on sellisel juhul valvegarandina tegutsemise kohustus (ÄS § 316), s.o kohustus äriühingust lähtuv rahapesu oht minimeerida.</p> <p>Kolleegium juhtis ka tähelepanu, et rahapesu kui blanketse ja alternatiivkoosseisulise süüteo puhul, tuleb süüdistuses määratleda, millisele RahaPTS § 4 lg 1 p-des 1–3 loetletud rahapesu teoalternatiivi(de)le süüdistatava käitumine vastab.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.01.2024	1-23-2480/86	<p>KrMS § 385 p-s 16 sätestatud edasikaebepiirang</p> <p>Kriminaalsjas nr 1-23-2480 tehtud määruses kordas kolleegium varasemas praktikas antud selgitust selle kohta, missuguste kohtulikus eelmenetluses tehtud otsustuste peale ei saa KrMS § 385 p 16 kohaselt määruskaebust esitada.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
10.01.2024	2-22-10693/39	<p>Apellatsioonkaebuse menetluse võtmisest keeldumine</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium selgitas lahendis, et apellatsioonkaebuses selge taotluse ja põhjenduste märkimata jätmine on kõrvaldatavad puudused ning ringkonnakohus saab jätta apellatsioonkaebuse menetluse võtmata alles siis, kui apellant puudusi ei kõrvalda. Kolleegium selgitas ka seda, et olukorras, kus apellatsioonkaebus ei sisalda faktilisi asjaolusid, sh ei vaidlustata asjaolude tuvastamist maakohtus, tuleb ringkonnakohtul lähtuda kaebuse perspektiivi hindamisel maakohtu tuvastatud asjaoludest. Samuti peab ringkonnakohus apellatsioonkaebuse menetluse võtmisest keeldumiseks veenduma, et maakohus kohaldas materiaaloigust õigesti. Menetlusõiguse normide rikkumisele (v.a olulised rikkumised) peab apellant tuginema apellatsioonitähataja jooksul, kuid õiguse tõlgendamise, sh materiaaloiguse normide vale kohaldamise kohta võib apellant esitada uusi väiteid ka pärast selle tähtaja möödumist.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
17.01.2024	2-20-9824/111	<p>Puudustega asja (glüfosaadiga saastunud mahekaer) müük</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium selgitas lahendis VÕS § 115 lg 1 kahe alternatiivse kahjuga (kahju hüvitamine täitmise asemel ja kahju hüvitamine koos kohustuse täitmisega) seotud küsimusi. Seda juhtumil, mil mahekaera tootjad olid müünud kokkuostjale mittenõuetekohast kaera, mis tekitas kahju ka ostja omandile, kui mittenõuetekohane kaer segati ostja viljapunkrites olnud kvaliteetse kaera hulka. Lahendi kohaselt on VÕS § 115 lg 1 esimeses alternatiivis silmas peetud kahju, mis on võlausaldajale kahju hüvitamise nõude esitamise hetkeks lõplikult tekkinud ja mida rikkumise heastamisega (nt parandamise või asendamise) kõrvaldada ei saa. Ning seetõttu ei ole vaja anda ka täiendavat tähtaega ega esitada täitmisenõuet. VÕS § 115 lg 1 teises alternatiivis on silmas peetud kahju, mille tekkimise oleks saanud täiendava tähtaja jooksul rikkumise heastamisega ära hoida.</p>

		<p>Samuti selgitas kolleegium, kuidas sellist kahesugust kahju konkreetsel juhul kindlaks teha – a) lepingutingimuste vastava mahekaera harilikku väärtust tuleb võrrelda tavakaera hariliku väärtusega lepingu sõlmimise hetkel ja b) omandikahju ulatus määrata selliselt, et ostja punkris olnud mahekaera harilikust väärtusest tuleb lahutada väärtus, mis kaeral oli pärast seda, kui see segunes glüfosaadiga saastunud kaeraga.</p> <p>Kolleegium leidis, et kokkulepitud kvaliteediga vilja tarnimise kohustuse eesmärk võib olla ostja kaitsmine ka sellise kahju eest, mis tekib siis, kui müüja tarnitud ebakvaliteetne mahekaer rikub ostja juures hoiustamise käigus kvaliteetse mahekaera (VÕS § 127 lg 2). Kolleegium viitas siiski ka asjaoludele, millal selline kahju ei peaks kuuluma täies ulatuses hüvitamisele.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
29.01.2024	2-21-9796/80	<p>Esindajakulude hüvitamise piirid hagita asjades</p> <p>Kolleegiumi hinnangul tuleb menetluskulude regulatsiooni (eelkõige TsMS § 175 lg-t 1) tõlgendada selliselt, et ka hagita kohtuvaidluses võib menetlusosaline arvestada, et kohtuasja tema kasuks lahenemisel hüvitatakse talle lepingulise esindaja põhjendatud ja vajalikud õigusabikulud. Riigikohus on leidnud, et menetluskulude jaotamise ja esindajakulude teiselt menetlusosaliselt väljamõistmise reeglid ei tohi muuta kohtumenetluses professionaalse lepingulise esindaja õigusabi kasutamist majanduslikult ebamõistlikuks ja selle kaudu kohtusse pöördumise õigust näiliseks. Eelkõige on seadusandja ülesanne kehtestada õigusselguse huvides menetluskulude hüvitamise täpsem kord ja esindajakulude hüvitamise piirid, et tagada hüvitatavate menetluskulude ettenähtavus. Seni, kuni seadusandja kehtestab esindajakulude hüvitamise täpsema korra ja selgemad piirid, peab kohus igal üksikjuhtumil hindama menetlusosalisele hüvitatavate lepingulise esindaja kulude põhjendatust ja vajalikkust kooskõlas TsMS § 175 lg 1 eeltoodud tõlgendusega ning ei ole alust eeldada, et õigusvaidlust sisaldav hagita asi oleks igal juhul üksnes menetlusliigi tõttu vähem keerukas kui hagi.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
31.01.2024	2-21-7855/57	<p>Tagatiste andjate omavahelised suhted VÕS § 69 lg 7 alusel, hüpoteegi kuritarvitamine</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium leidis, et täitemenetluses võlgniku kinnisasja ostnud ja pärast täitemenetlust võlgniku võla tasunud isikul ei ole AÕS § 349 lg 3 ega VÕS § 173 lg 3 p 2 alusel tagasinõuet sama võlga taganud käendaja vastu. Kui selline võla tasunud isik ostis enampakkumisel hüpoteegiga koormatud kinnisasja ning hüpoteek jäi püsima, ei ole sellel isikul käendaja vastu tagasinõuet ka VÕS § 69 lg 7 alusel. VÕS § 69 lg-st 7 ei tulene tagasinõuet juhtudel, kus üks tagatise andjatest ei pidanud tagasinõudega arvestama algse kohustuse tekkimise ajal. Määrav on tagatise andjate omavaheline suhe kohustuse tekkimise ajal. Teistsugune oleks olukord siis, kui põhivõlgniku kohustust oleks taganud mitu kolmandast isikust tagatise andjat.</p> <p>Tsiviilkolleegium selgitas ka seda, et hüpoteegipidaja ei või kuritarvitada hüpoteegist tulenevaid õigusi: olukorras, kus hüpoteegipidaja (a) esitab täitmisavalduse vaid 2. järjekoha hüpoteegi realiseerimiseks, (b) teeb seda vaid 2. järjekoha hüpoteegi summat ületava viivisenõude täitmiseks, st 2. järjekoha hüpoteegi summa ei kata täielikult viivisenõuet ega isegi mitte osaliselt põhinõuet, ning (c) hüpoteegipidaja ei too esile asjaolusid, miks ta ei kaitsnud oma huve 1. järjekoha hüpoteegi alusel täitmisavaldust esitades, võib hüpoteegipidaja käitumine olla käsitatav õiguste kuritarvituseks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
15.01.2024	3-23-1543/24	<p>Kaebuse tagastamine riigilõivu tasumata jätmise tõttu</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium lahendas määruses nr 3-23-1543/24 kaebuse tagastamise küsimust riigilõivu tasutama jätmise tõttu. Halduskohus jättis rahuldamata kaebaja riigilõivust vabastamise taotluse ning määras kaebajale tähtaja riigilõivu tasumiseks. Kuna kaebaja tähtajaks riigilõivu ei tasunud, tagastas halduskohus kaebuse. Administratiivse vea tõttu jäi kaebaja määruskaebus, millega ta vaidlustas riigilõivust vabastamata jätmise, kohtutel tähelepanuta. Seega halduskolleegium tühistas nii halduskohtu kui ringkonnakohtu määrused, sest nende tegemise hetkeks ei olnud riigilõivust vabastamise küsimus veel lahendatud. Halduskolleegium juhtis halduskohtu tähelepanu sellele, et kohtu poolt tekitatud segaduse tõttu tuleb kaaluda kaebajale riigilõivu tasumiseks uue tähtaja määramist.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
15.01.2024	3-21-150/64	<p>Riigikohus selgitas, et kultuurimälestise kaitsevõõndi kehtestamisel tuleb kaaluda erinevaid põhjendatud huve, kuid detailselt uurida ei tule küsimusi, mille üle otsustab lõplikult teine haldusorgan</p> <p>Riigikohus tegi 15. jaanuaril 2024 otsuse Linnamäe paisu puudutavas vaidluses keskkonnaorganisatsiooni ja kultuuriministri vahel, kes oli kehtestanud paisule kaitsevõõndi, mis hõlmab pea kogu paisjärve. Kohus selgitas, et kinnismälestisele ei ole tingimata vaja kaitsevõõndit kehtestada. Selle kehtestamise üle otsustades tuleb kaaluda muinsuskaitseaduses sätestatud kaitsevõõndi eesmärkide kõrval ka muid põhjendatud huve. Kultuuriminister ei pea siiski detailselt uurima küsimusi, mille otsustamiseks on ette nähtud eraldi loamenetlus. Paisutuse lubatavuse üle on pädev otsustama Keskkonnaamet veeloa menetluses, kus ta peab muu hulgas arvesse võtma muinsuskaitselisi kaalutlusi, kuid mälestise kaitsevõõnd ei takista tal keelduda veeluba andmast ega teha ettekirjutust paisutuse likvideerimiseks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.01.2024	3-22-2296/13	<p>Riigikohus selgitas, et maapõueseaduse (MaaPS) § 27 lg-s 7 sätestatud kohaliku omavalitsuse geoloogilise uuringu loa kooskõlastamisest keeldumist ei saa vaidemenetluse korras vaidlustada</p> <p>Riigikohus selgitas, et HMS § 72 lg 3 p 5 tuleb mõista nii, et vaidemenetluse korras saab menetlustoimingu haldusaktist eraldi vaidlustada, kui selline võimalus on seaduses sõnaselgelt sätestatud. Asjaolu, et menetlustoimingu saab HKMS § 45 lg 3 järgi halduskohtus eraldi vaidlustada, ei tähenda automaatselt seda, et menetlustoimingu peale saab ka vait esitada. Nii saab lähtuvalt HKMS § 45 lg-st 3 esitada MaaPS § 27 lg s 7 sätestatud kohaliku omavalitsuse uuringuloo kooskõlastamisest keeldumise peale kaebuse halduskohtule, kuid puudub vaide esitamise õigus, kuna MaaPS ega muud õigusaktid sellist võimalust ette ei näe.</p> <p>Samuti selgitas halduskolleegium, et kui haldusorgan korraldab vaidemenetluse ja teeb vaideotsuse olukorras, kus kaebajal vaide esitamise õigus tegelikult puudub, siis on see kaebajat eksitav. Selline eksitav käitumine on tähtaja ennistamise mõjuvaks põhjuseks HKMS § 71 lg 1 tähenduses.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

24.01.2024	3-21-958/25	<p>Liinikilomeetri maksumust saab alandada vaid tegeliku kulu alanedes</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium tegi asjas nr 3-21-958 otsuse vaidluse kohta, mis puudutab bussiveo avaliku teenindamise lepingus kokkulepitud liinikilomeetri maksumuse vähendamist. Riigikohus selgitas, et olukorras, kus lepingus on ette nähtud võimalus muuta liinikilomeetri maksumust, kui vedaja tegelikud kulud on muutunud, ei tohi liinikilomeetri maksumust vähendada ainuüksi ühistranspordi hinnaindeksi vähenemise tõttu. Tellija võib siiski sisuliselt kontrollida, ega vedaja pole jätnud tegelikke kulusid põhjendamatult vähendamata. Riigihanke võitnud vedaja peab kandma mõistlikku riski, kuid kogu riski asetamine vedajale ei ole avaliku liiniveo puhul kooskõlas avalike ülesannete delegeerimise põhimõtetega.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
31.01.2024	3-22-1389/64	<p>Keskkonnaühenduste poolt raielubade keelamiseks esitatavad kaebused</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas määruses nr 3-22-1389/64, et kuigi keskkonnaühendused võivad ühe kaebuse esitada korraga paljude raielubade andmise keelamiseks, tuleb vaidlusaluste metsade paiknemine geograafilises ruumis konkreetselt ära tähistada. Metsad võib tähistada näiteks katastriüksuste loetlemise või ka piisavalt täpse kaardimaterjali abil. Ehkki keskkonnaühendus võib esitada keelamiskaebuse ülisuure hulga veel andmata haldusaktide peale, märgib kolleegium, et menetlusosaliste ja kohtu ressursse säästvam oleks algatada pilootvaidlused tüüpjuhtumite osas, mille lahendused oleksid siduvad tulevikus ka teistele sarnastele juhtumitele.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI

LAHENDID

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jaanuaris lahendeid ei teinud.